

Goedkoper dan kopen

Alle prijsbewuste inkopers opgelet. Nu het allereerste kantoor is ingericht, blijkt het kopen van het gebruiksrecht van een inrichting goedkoper uit te pakken dan het zelf aanschaffen van alle spullen. De Duurzaamheidsfabriek in Dordrecht komt 3 procent voordeliger uit met het Turntoo-model. De Coöperatie Ontwikkeling Leerpark betaalt alleen voor de functie van stoelen, vloeren, wanden en licht.

Directeur duurzaamheid van de gemeente Dordrecht Rein Meester (1953) liet de rekensom maken, zoals te doen gebruikelijk bij aanbestedingen. Hoeveel stoelen waren er nodig voor het inrichten van de vergaderzalen van de gloednieuwe Duurzaamheidsfabriek? Hoeveel oppervlakte vloerbedekking? Hoeveel wanden met deuren? Hoeveel lichtpunten en armaturen? Het moest allemaal netjes en representatief zijn, want de ruimtes gaan verhuurd worden. Het pand moest bovendien een schoolvoorbeeld worden van duurzaamheid, met tal van innovaties. Bij een duurzaam gebouw hoort een duurzame architect. Aangezocht werd Thomas Rau, die niet alleen in muren en wanden bleek te denken, maar ook in inrichting. Niet dat hij zelf stoelen ontwierp, hij was net bezig met het ontwikkelen van een concept om ze via een huurconstructie aan te gaan bieden.

Meester raakte geïnteresseerd in dit Turntoo-concept: "Grondstoffen worden steeds schaarser. Wij vinden het interessant dat in het model van Rau de producenten eigenaar blijven van hun producten, inclusief alle materialen die er in zitten. Wij betalen alleen voor de prestaties. Dat principe heeft voordelen. Omdat het product na een vastgestelde gebruiksperiode weer terug gaat naar de producent, hebben wij als gebruiker ook niet langer de zorg over het product. Ieder is verantwoordelijk voor zijn eigen handelen."

Meester loopt door de nog nieuw ruikende ruimtes. Hij gaat op een stoel zitten, opent een deur en vertelt: "Je gaat dus uit van een gebruiksduur van tien jaar waarin je afschrijft. Je kiest nette spullen, die zo lang mogelijk meegaan, zodat je niet tussentijds hoeft te vervangen of te repareren. Na tien jaar ga je uit van een restwaarde van nul, voor het gemak. We kwamen uit op een bedrag van om en nabij de 650.000 euro. Tegen die rekensom hebben we het aanbod van Turntoo afgezet. Dat is dan wel een hele andere rekensom. Je koopt geen vierkante meters tapijttegels, maar de kosten van het gebruik van een aantal vierkante meters per jaar. Voor het licht maak je een inschatting, wat niet eens zo makkelijk is. De systemen zijn State of the Art, niet alleen met bewegingsmelders, maar ook met gedeeltelijke uitschakeling. De lampen branden 's winters zelfs harder dan 's zomers, omdat het dan buiten donkerder is. We kwamen er toen op uit dat het Turntoo-model 3 procent goedkoper uitpakte. Dat kan zelfs nog meer worden, want in de loop van de jaren hoeven we geen kapotte stoelen te vervangen, of vloertegels. Dat wordt allemaal door de aanbidders gedaan. Nu zullen we zelf wel een lampje vervangen, dat is het punt niet, maar echte tussentijdse kosten zullen we niet krijgen. Een deur die knelt, een ruit die springt, wieljes die van de stoel springen. Daar hoeven we zelf niets meer aan te doen. Misschien loopt die 3 procent van nu wel op tot een voordeel van 5

procent. En als het goed is, ziet alles er over acht jaar nog als nieuw uit."

Hij sluit de deur van een van de vergaderzalen en zegt: "Misschien een beetje raar om te zeggen: maar het ziet er ook wel gelikt uit." Had hij de spullen gekocht, dan had Meester waarschijnlijk toch een eenvoudiger kwaliteit gehad. "Steelcase, Desso en Philips werken niet alleen volgens circulaire principes en Cradle to Cradle, het zijn ook nog eens kwaliteitsproducenten." In deze Duurzaamheidsfabriek werken bedrijfsleven, onderwijs en overheid nauw samen. Het is een centrum voor duurzame technologie geworden, met als focusgebieden maritieme technologie en energietransitie. De fabriek heeft twee bedrijfsvloeren (praktijkruimten) en de verdieping ingericht door Turntoo. De praktijkruimten staan vol machines, bedoeld voor scholing en bijscholing. Meester wist niet minder dan dertig bedrijven zo ver te krijgen dat ze dit machinepark financierden. Op een 3D-printer, bijvoorbeeld, leren leerlingen modellen maken. Er staat er zelfs een van een afvallemmer van HVC op schaal, maar ook armbanden. Als spuitmateriaal wordt met bioplastiek gewerkt. Een 3D-printer kost meer dan een ton. Meester: "Daar ben ik dus erg blij mee, met dat financiële voordeel. Maar je mag niet alleen naar geld kijken. Door zo te werken haal je ook betrokken bedrijven in huis, die mee blijven meedenken."

Rein Meester van de Duurzaamheidsfabriek Dordrecht is goedkoper uit, en kreeg bovendien kwalitatief betere kantoormeubelen: "Het ziet er gelikt uit."

Aan het concept van onderwijs, bedrijfsleven en overheid onder één dak is een bijdrage geleverd door afval- en energiebedrijf HVC door een warmte/koude-installatie (WKO) voor onderwijsdoelstellingen neer te zetten. Monic van Eerden, communicatiemanager van HVC, heeft anderhalf jaar lang twee dagen per week meegelopen om het idee van de grond te trekken. "Dat was een hoop werk", herinnert ze zich. "Het is nieuw voor bedrijven om er binnen het reguliere onderwijs voor te zorgen dat hun eigen werknemers bijgeschoold worden. En dat hun toekomstige krachten nu al getraind worden op machines die ze zelf alvast leveren. Dat scheelt ze een extra aanvullende bedrijfsopleiding, die nodig is wanneer gediplomeerden de machines niet kennen. Ook leren ze hoe je zonnepanelen monteert, evenals windmolens en warmte/koude-installaties. Als niemand die apparaten en machines kan neerzetten en onderhouden, kan deze duurzame omslag ook niet goed op gang komen."

Meester staat nu bij de voorgevel van het gebouw. Vanaf het net ingezaaide grasveld is

De gevel van de Duurzaamheidsfabriek, met 4-D panelen: "De panelen kunnen draaien en zijn soms zonnepaneel, soms wateropvang, soms afvang van stikstof en soms reclamezuil."

goed te zien dat de Duurzaamheidsfabriek deel uitmaakt van een veel groter complex: het Leerpark Dordrecht. Het park is vernieuwende gebiedsontwikkeling waarbij uiteindelijk een compleet nieuw stadsdeel wordt gerealiseerd. Leren, wonen, werken en recreëren komen hier samen. Scholen voor beroepsopleiding, drie vmbo-scholen en het ROC Da Vinci zijn op het Leerpark geconcentreerd. Behalve scholen worden er ook woningen, bedrijven en kantoren gerealiseerd. Meester wijst op draaibare panelen, de zogenaamde 4-D gevel van Sublean. "Die panelen kunnen dus kantelen en elke zijde heeft een eigen functie. Het kan een zonnepaneel zijn, en dan energie opwekken. Het kan een reclamezuil zijn, met teksten. Het kan regenwater opvangen. En zeer bijzonder: op een paneel is materiaal gespoten dat stikstof NOx uit de lucht opvangt en afbrekt. Het draagt zo bij aan een gezondere stad."

www.leerpark.nl/projecten/de-duurzaamheidsfabriek
rca.meester@dordrecht.nl

Zijn ook andere aanbestedingen goedkoper?

"En? Hoeveel goedkoper was het?" Architect Thomas Rau is erg nieuwsgierig naar de prijsvergelijking die de gemeente Dordrecht maakte tussen een gewone aanbesteding en de huurachtige constructie van zijn Turntoo. Het verbaast hem niet dat zijn offerte voordeliger uitpakte.

Hoe kan hij goedkoper zijn? "Heel simpel, omdat we de grondstoffenwaarde vasthouden en het product uiteindelijk niet als afval verbranden", legt hij uit. "Neem deze tafel en zeg dat hij honderd euro kost. Daar zit voor twintig euro aan grondstofwaarde in, de rest zijn design, transport, productiekosten, overhead, enzovoorts. Dan betaal je volgens het Turntoo-model geen honderd euro voor die tafel, maar slechts tachtig euro, uitgespreid over een periode waarin die tafel wordt gebruikt. Die overblijvende twintig euro financier ik zelf voor. Dat is veilig, want grondstoffen worden schaarser, dus als je in schaarste investeert, zit je goed." Hij verwacht dan ook ondersteuning van een pensioenfonds, die 'de twintig euro' wil gaan dekken. Rau: "Het enige probleem is dan de schaal waarop we nu werken voor pensioenfondsen nog te klein is. We moeten gaan opschalen. Zij willen beleggen in een bedrag met vijf nullen er achter." Ook heeft hij inmiddels een bank gevonden die het bedrijf Turntoo van krediet voorziet.

De opschaling begint al wel op gang te komen. Turntoo beperkt zich niet alleen tot het aanbieden van een complete kantoorinrichting. In Brummen is een semipermanent gemeentehuis opgeleverd. Rau: "Dat pakte 15 tot 20 procent goedkoper uit. We hebben de gemeente voorgesteld het volgens ons model te exploiteren, maar de gemeenteraad kocht

Hoeveel goedkoper zijn inkopers uit?

+ Complete inrichting: -3 tot -5 procent + Gebouwen: -20 procent + Kleding: -5 procent + Parkeerterrein: -10 procent + Verlichting sportveld: -10 procent

“Eigendom is ontzettend dom”

➤ **het toch liever. Wij hadden het zelf ook graag willen doen, om na twintig jaar de grondstoffen weer terug te halen. Je bent dan weer verder in de tijd en je kunt de materialen weer in een nieuwe innovatiecyclus stoppen, waardoor een toekomstig gebouw nog zuiniger en beter is. Eigendom is ontzettend dom.”**

Rau werkt inmiddels aan een nieuw hoofdkantoor van Alliander in Duiven en een voor Triodos Bank in Zeist. Ook dit moeten ‘circulaire gebouwen’ worden, klaar voor een nieuwe start voordat ze er zelf al staan. De koning van Bhutan riep zijn hulp in bij het realiseren van een school voor de armen van zijn land, volgens de principes van de circulaire economie. Rau is in dit geval adviseur: “De koning is ook geïnteresseerd in het principe dat grondstoffen benoemd en bewaard worden. Hij wenst de beschikbare bronnen in zijn land zo te behouden. Dat is vooral hout, dat is er in overvloed aanwezig. Maar dat wil niet zeggen dat de bomen goedkoop zijn. We moeten allerlei diensten die bomen aan de wereld geven meetellen: de zuurstof die bomen produceren, het water dat ze vasthouden, de CO₂ die ze uit de lucht opnemen. Het wordt duur hout zo.”

Rau zegt dat niet alleen gebouwen of inrichtingen, maar ook andere grondstoffenketens voordeliger zullen uitpakken. “Ik heb een pak aan van Dutch Spirit. Dat heb ik niet gekocht. Kleding zal 5 procent goedkoper zijn. De prijs van mode is maar voor een klein deel op de grondstoffen gebaseerd, voor zo’n 5 tot 7 procent.” Ook parkeerterreinen kunnen volgens het Turntoo-model geleverd worden, per vierkante meter. Rau: “Dat zal 10 procent goedkoper zijn.” Hij is zelfs bezig met het in gebruik geven van sportveldverlichting: “Minimaal 10 procent goedkoper dan een gewone aanbesteding.”

www.rau.eu

Hoe zit het met het duurzame inkoopbeleid van overheid?

De nieuwe Aanbestedingswet van 1 april heeft aan het duurzame inkoopbeleid van de overheid een nieuwe richting gegeven. ‘Economisch meest voordelige inschrijving’ is de norm geworden. Dat betekent dat inkoopers naast prijs ook andere aspecten zoals duurzaamheid meewegen in hun gunning. Daarnaast verplicht de wet overheden om maatschappelijke waarde toe te voegen. Dit biedt overheden de kans hun duurzaamheidsdoelstellingen te integreren in hun eigen inkoopbeleid.

Hoe gaat dit gaan uitpakken? Het lijkt een verzwakking van de eerdere doelstelling, die simpelweg stelde dat de Rijksoverheid voor 100 procent duurzaam zou inkopen, en lagere overheden 75 procent. Michel Schuurman van MVO Nederland wacht de eerste praktijkervaringen af. Toch zegt hij nu al: “Het duurzaam inkoopbeleid van de overheid lijkt in een impasse beland en is toe aan herijking. Een nieuwe fase, waarbij de overheid op duurzaamheidsdoelstellingen stuurt en de oplossingen bij de markt legt. Aanbesteden volgens de circulaire economie kan hieraan een waardevolle bijdrage leveren. Binnen de Rijksoverheid wordt daar naar gezocht, gelukkig. En dan gaat het niet alleen over de prijsstelling. Dat zou betekenen dat circulair inkopen niet meer zou zijn dan het vervangen van een enkel steentje in het hele bouwwerk. Nee, het gaat om het aanpassen van de fundamenten.”

Schuurman dook tijdens het CE BOOSTcamp in Almere met een forse groep van 26 inkoop- en verkoopdeskundigen in de materie. Pakweg twee modellen van circulair aanbesteden dienden als studie. Het ‘pay per use’ model - vooral bekend geworden vanuit Turntoo - en het ‘pay back’ model, waarbij de producent bij verkoop garandeert de goederen na een afgesproken levensduur te zullen terugkopen. Schuurman: “In deze beginfase van de circulaire economie maken vooral die producten kans, die niet direct gerelateerd zijn aan het primaire proces. Denk aan werkkleding, meubelen, elektrische apparaten, met uitzondering van computers, waar weer een

softwaredeel in zit. Het eigenaarschap kan het beste liggen bij die partij, die het beste in staat is om het product te maken en terug in de cirkel te brengen. Hoe dan ook, onze deskundigengroep gaf aan dat zowel inkoopende overheden als bedrijven anders moeten gaan begroten. Ondernemingen werken nu met bezittingen die op de balans staan, met afschrijvingen. Ze kunnen daar boekhoudkundig ook mee spelen. Dat verandert. Overheden zijn beducht voor langdurige vaste prijsafspraken, want door politieke beslissingen kunnen ‘potjes’ zomaar verdwijnen. Onze groep gaf bovendien aan dat er nog een vervelende fiscale drempel ligt: de btw-wetgeving. Deze werkt bezit in de hand. Een van de suggesties was om bijvoorbeeld een pilot met aangepaste btw-afspraken te starten in de vorm van een Green Deal.”

Michel Schuurman bij een symbolische plek aan de Oostvaardersplassen, een rond eiland in een meertje: “Het duurzaam inkoopbeleid van de overheid is toe aan een herijking. Aanbesteden volgens de principes van de circulaire economie kan hieraan een waardevolle bijdrage leveren.”

Bij de inventarisatie kwam ook de vraag naar voren hoe de financiering van de circulaire producten georganiseerd moet worden. Door een deels externe herfinanciering, volgens het Turntoo-model van Thomas Rau? Door de producenten zelf? Schuurman: “Dat zou in het nadeel van mkb-aanbieders kunnen zijn, met minder diepe zakken dan een groot bedrijf. Maar wil je op schaal gaan werken, dan zorgt ook het vasthouden van de grondstofwaarde voor grote concerns voor forse wijziging van de financieringsgrondslag. En de logistiek verandert eveneens, wanneer je producten na verloop van tijd weer terughaalet. Het kan zijn dat daarin derde partijen een rol gaan spelen, zoals gespecialiseerde afvalverwerkers, die de rol van grondstoffenverdelers krijgen.” ■
m.schuurman@mvoederland.nl
www.mvoederland.nl

Closing the Loop 2013 naar De Duurzaamheidsfabriek

Woensdag 2 oktober verzorgt Michel Schuurman van MVO Nederland op de conferentie Closing the Loop 2013 een masterclass over de nieuwste praktijk van aanbesteden en inkopen volgens het aanbod van de circulaire economie. De kosten voor deelname aan de openingsdag van Closing the Loop bedragen 350 euro, exclusief btw.

Donderdag 3 oktober organiseert Closing the Loop 2013 een excursie naar de Duurzaamheidsfabriek in Dordrecht. Gastheren en gastvrouw: architect Thomas Rau, Rein Meester (Dordrecht) en Monic van Eerden (HVC). De kosten voor de excursiedag, met bezoeken aan drie verschillende bedrijven ‘waar de circulaire economie’ al bestaat, is 250 euro, exclusief btw.

Het is mogelijk op de afzonderlijke dagen in te schrijven, maar ook op alle twee of zelfs drie conferentiedagen. Aanmelden op de website van P+: www.p-plus.nl/meeting. Of stuur een e-mail met reservering naar: closingtheloop@p-plus.nl.

MVO-faillissementen

In mijn vorige column schreef ik dat bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen de crisis beter lijken te doorstaan dan bedrijven die MVO links laten liggen. Natuurlijk betekent dat niet dat MVO een wondermiddel is dat garant staat voor winst en omzetgroei. Ook bedrijven die zeer maatschappelijk bewust zaken doen kunnen helaas failliet gaan. Vishandel Fishes bijvoorbeeld. Ook adviesbureau Econcern, poppodium WATT en frisdrankproducent Oggu hebben het helaas niet gered.

Via diverse gesprekken in het netwerk van MVO Nederland heb ik geprobeerd te achterhalen of er een rode draad in deze faillissementen zit. Het bleek dat de oorzaken voor het mislukken van het ondernemersavontuur vaak vergelijkbaar waren met die bij reguliere ondernemingen. Zo was er sprake van achterblijvende marktvaart, te grote concurrentie, producten die kwalitatief niet aan de maat waren, problemen met de financiering, conflicten in de top van het bedrijf of inconsistent overheidsbeleid.

Fosforfabrikant Thermphos – eind 2012 failliet gegaan – verloor in korte tijd zo’n 30 procent marktaandeel aan Kazachstanse concurrenten, die fosfor veel goedkoper op de Europese markt aanboden. Toen dit te lang aanhield werd de financiering een probleem en moest men de strijd opgeven, terwijl het product fosfor voor een duurzame wereld van het allergrootste belang is. Diverse zonnepaneelfabrikanten verging het door de lage prijzen van de Chinese concurrenten niet veel beter.

Soms weten MVO-koplopers met financiële problemen net op tijd een overnemende partij te vinden. De noodlijdende duurzame IT-dienstverlener Qurius is hier een voorbeeld van. En ook MVO-koploper van het eerste uur Valid Express vond in Post NL een grote broer die het bedrijf tijdig van een stevigere financiële basis voorzag. De rode draad waar ik naar op zoek was, bleek moeilijk te vinden. In meer algemene termen kun je zeggen dat het vooral op het onderwerp ondernemerschap misging. Aan idealen was meestal geen gebrek en ook het productidee klopte vaak wel. Maar dan begint het pas. Een goede ondernemer kent zijn klanten als geen ander en heeft zijn marketing dik voor elkaar. Hij heeft een businesscase die zo overtuigend is dat financiers graag instappen. En hij weet zijn medewerkers te inspireren om op hun vakgebied tot de beste van de markt te behoren.

Ondernemen is geen zaak van idealen alleen. Het gaat om een veelheid van harde keuzes en praktische vaardigheden. Het is verheugend dat deze kwaliteiten bij een groeiend aantal MVO-ondernemers aanwezig zijn. Dat niet iedereen het redt is jammer, maar vooraan nog geen reden tot grote zorg.

Willem Lageweg, directeur MVO Nederland
w.lageweg@mvoederland.nl